# అభినవసరస్వతి

సంపుటము ౨౯ } ఈశ్వరనామ సంవత్సరము ఆషాఢమాసము { సంచిక ౪

## —♦ కృతి విమర్శనము ♦—

సప్తశతీసారము— ఇత్యాది గోవర్ధనాచార్య సంస్కృతమున కాంధ్రీకరణము. శిరోమణి సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిచేఁ బ్రణీతము. గోవర్ధనాచార్యులు 700 ఆర్యావృత్తములతో వ్రాసినందున నిది యార్యాసప్తశతియని వ్యవహృతము. సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు 70) ల వృత్తములను దెలిఁగించియు నందుత్తమోత్తమములే యిందుఁ జేర్చి శ్రీ దైవముదిన్నె రామారెడ్డిగారికిఁ గృతియిచ్చిరి. శాస్త్రిగారి కవిత్వము మృదుమధురము. సలక్షణము. వైయాకరణులైన వీరి కవిత్వము నిర్దుష్టమైయుండుటకు సందేహములేదు. కాని సర్వజనులను సకలవిషయములను స్వాతంత్ర్యసంపాదనమునకుఁ బురికొల్పు కాలపు మహిమచే వీరును స్వతంత్రించి

కం. సిరిచెలువ కేల మూయఁగ
గురుజఘనముగాంచ నాభికుహరమునుండిఁ
బఱతెంచినట్లు తగు తా
మరఁబోలు ముకుందు కన్ను మనుచుత మిమ్మున్.

మున్నగు పద్యములలో నుండినిత్యాదులు బుద్ధిపూర్వకముగనే ప్రయోగించిరి కాని యీమాత్రపు జ్ఞానము లేక కాదు. మచ్చున కింకను నీగ్రంథమందలి కొన్ని పద్యము లుదాహ్రియమాణములు.

తే. పాన్పుపయి రాణివలెఁ బ్రభుత్వంబు నెఱపు
గురువువలెఁ గామతంత్రంబు గఱపుఁ బనులు
దాసివలెఁ దీర్చు సిరివోలెఁ దనరు నింట
గురులకడ మూర్తలజ్జనాఁ దిరుగుఁ దరుణి. 150

తే. చెలువ నిన్నఱకంటఁ జూచినదొ లేదొ
హృదయపర్యంతము హరించి తివ్విధముగ.
చెలువుఁడా ! నీకుఁ జేయంగఁ జెల్లునోయి?
వ్రేలి నాకింప ముంజేతి మ్రింగఁదగునె ? 197

తే. ఊఁపు లూఁపంగఁ దమకంబు కాఁపుపడుచు
బాటసారిం దగుల్కొని పండియుండె
మైమఱచి మంచెక్రిందట. మరలెదేల
కీరబృందంబ ! కేళిహుంకృతుల కళికి ? 201

కం. తనబలముఁ దనప్రతాపము
అనంతముగ నిరుగుపొరుగులయ్యల యెదుటన్
తన ముసలిమగఁడు చాటఁగ
విని జవ్వని విటుని గాంచి పెడమరలి నగున్. 244

ఆ. వె. పువ్వువిల్తు కయ్యమున జవ్వని పరుండు
అలసి సొలసి యెవని యంకమందు
అలరువింటివాని యతెత్రాఁడువిధమున
వాఁడె ఘనుఁడు. వాఁడె భాగ్యశాలి. 281

నిర్వచనభారతగర్భరామాయణము— జయపురమహారాజుగారగు శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారిచే 6-5-33 న నీయఁబడిన కవితాకోవిదయను బిరుదుగల రావిపాటి లక్ష్మీనారాయణగా రేత గ్రంథకర్తలు. వెల 0-8-0. దీనిని శతావధాని చెళ్లపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిలుగారు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారు వడ్డాది సుబ్బారాయుఁడుగారు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు మున్నగు మహాకవులుగూడ మెచ్చుకొనుచు సదభిప్రాయము లిచ్చియుండిరి. వివిధకంద నిరోష్ఠ్య ముక్తపదగ్రస్త పుష్పమాలికాదిబంధాచ్ఛాంధ్రపద్యములలోఁ గూడ భారతగర్భపద్యముల వదలకుండ వ్రాయఁబడిన రామాయణ మీయన భాషాపాటవమును వెల్లడించుచున్నది. వివాహవేదికయందు సీత రాముని కంఠమునఁ బుష్పమాలిక వేయుట పుష్పమాలికాబంధమందే వ్రాసి యీకవి చమత్కరించెను. కొన్నిపద్యములు గర్భకవిత్వమైనను గడు మనోహరములుగా నున్నయవి. ఇందనేక చిత్రములు గలవు. ఈకవిది గుంటూరుజిల్లా నర్సారావుపేట తాలూకాలోని రావిపాడు. బ్రాహ్మణుఁడు. కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆఱువేలనియోగి.

శా. ఆవీరుండు సభన్ ధృతిస్ఫురణు దైత్యాళిప్రభుం గాంచె, నా
పై వావింగని చెప్పె నెట్టిపనికై వచ్చెన్, దనుం దెల్పె, నా
హా విఖ్యతుఁడవంచు నుర్విజను నీ వర్ణింపవే యంచునన్
దా వేవేగను మీఱి పల్కె విరివా తాల్మిన్ గడున్ వీడుచున్.

అను రామాయణార్థపద్యమును రేత ద్గర్భస్థమై భారతార్థముగల

క. ఆవీరుఁడు సభఁ ధృతి వాఁడింగని చెప్పె నెట్టిపనికై వచ్చెన్
హా! విఖ్యాతుఁడవంచును వేనేగను మీఱిపల్కె విరివాతాల్మిన్.

అను పద్యమును జూచిన దీని శైలి కొంత తెలియఁగలదు.

జయంతి — ఇది మహామహోపాధ్యాయాది బిరుదాంకితులగు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారికిని గింకపీందర్ఘుటాపంచాననేత్యాదిబిరుదాంకితులగు చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రులుగారికిని జరుగు విద్యావిషయక వాదప్రతివాదముల పరిణామము. కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు బహుగ్రంథకర్తలగుటయే కాక భారత మంతయుం దెలిఁగించిన పండితకవులు. వెంకటశాస్త్రులుగారు వివిధగ్రంథములు రచియించిన విశ్వవిఖ్యాతవిద్వత్కవులు. అఖిలాంధ్రగ్రంథకృద్వందనీయులగు నయ్యిరువురు గురుశిష్యసంబంధముగల చిరస్నేహితు లయ్యుఁ బ్రకృతము బద్ధవిరోధులై పత్రికాముఖంబునఁ బరస్పరకవిత్వములు పరామర్శించుకొనుచున్నవారు. ఉభయవాదములను విమర్శించి న్యాయ్యమైన తీర్పు చెప్పుఁడని వెంకటశాస్త్రులుగారు జయంతి రామయ్యపంతులుగారిని సంబోధించి వ్రాసిన పద్యములే యీ జయంతి. రామయ్యపంతులుగారు ప్రెసిడెన్సీ మేజస్ట్రేటసిస్టాంటుకలెక్టరుపదవులనఱు నధిష్ఠించి నిష్పక్షపాతముగా నిఖిలవ్యవహారములను నిర్వర్తించిన నీతికోవిదులు నాంగ్లమందే కాక యాంధ్రసంస్కృతములయందును నసాధారణప్రజ్ఞగలవారు నగుటచేఁ బక్షపాతరహితముగం బరిశీలించి చేసిన న్యాయ్యమైన తీర్మానమే యీజయంతినామక గ్రంథమునకుఁ బీఠిక. ఇందు వెంకటశాస్త్రులుగారి బొబ్బిలిపట్టాభిషేకమునఁ గృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు తీసిన తప్పులను వెంకటశాస్త్రులుగారు చెప్పినసమాధానములను నుదాహరించి యేదో యొకటి తప్పుఁ దక్కినవి తప్పులుగావనియే శ్రీరామయ్యపంతులుగారు తీర్మానించిరి. ఇంకను గల విశేషము లెల్లరకును హృద్యములగు వెంకటశాస్త్రులుగారి దిగువపద్యంబులఁ దిలకించినఁ దెలియనయ్యెడిని.

శా. నాకన్నన్ గురుకన్ననున్ వయసులోనన్ బుద్ధిలోనం గడున్
నీకే మార్కులు వచ్చు. ఇంకఁ గవితాస్ఫూర్తిన్ నిఘంటుశ్రమ
ప్రాకట్యమ్మున నీకె వోటులు కడున్ వచ్చున్. నిజం బింత. నీ
వ్యాకర్తృత్వబలమ్ము చూపి గురు దుర్వాదంబు వారింపవే. 19

శా. తిట్టం దిట్టఁడు కొట్టఁ గొట్టఁడు మహోద్రేకమ్ము చూపించుచో
వెట్టం జూపఁడుగాక వెంకన. కళావిఖ్యాతితో పాటుగా
నెట్టో పుట్టిన యాత్మసత్కవిత నే రేమాత్రమున్ దూఱు నా
చెట్టన్ సైఁపఁడు పార్థుఁ డన్నపయి లేచెన్. చూచినా రేకదా!

మ. సరకాక్నాకరిపీడి పెన్ననున విశ్రాంతిన్ సుఖంబుండి నే
చిరకాలమ్ము గతించె నిట్టి గొడవం జిత్తంబు చొప్పింపనం

చుర కేమేనని చెప్పికొంచునా ? ఇదే యుద్యోగ మీవిప్పు డా
దరముంబూని యొనర్చుచుం టెఱిఁగితిం దథ్యమ్ము కవ్యగ్రణీ !
మ. తెలుఁగుం గోశము సంస్కృతమ్మునయెడన్ దీపించుకోశంపుఁ గ
ట్టలుగానీ యల చిన్నసూరి కృతిమాటల్ గాని లేశంబు నా
జ్జలు వీక్షింపవు. తప్పులుం దుఱికక. త త్సారస్య మీక్షింపఁగా
వలెఁగానీ వచియింపఁగాఁ దరమెటుల్ వాక్రుచ్చ మార్యాగ్రణీ !
మ. అనలంబుం దొకకాలు గందమునయుం దన్యాంఘ్రిగా నీవు వ
ర్తన యుద్యోగపుఁ గాలమంతు నడిచెన్. తదీక్షి యి ట్లెల్లవా
రిని మెప్పించెడిఁగాక. మర్శనపుదారిం జక్కఁగాఁ జూచి వెం
కనపాండిత్యము నోజపాండితియు నిష్కర్షించి వాక్రుచ్చవే. 68
శా. ఈరీతిన్ విమృశించువారు కవి గాఁ డివ్వాఁడటంచు న్ననున్
దూఱన్ నేఁ గవిఁగాకపోదునను దుర్దుఃఖమ్మునన్ నిన్ను నే
కోరన్. గొప్పపదానఁ గాలిడియు నెగ్గుల్ లేనివే చూపి లో
కారాధ్యత్వము వారు గాంచుటెటులో యార్యా ! విచారింపవే.
మ. మతిమంతుల్ సువిమర్శనంబని యెటుల్ మన్నింతు రిద్దాని ? సం
స్కృతమం దోజకుఁ బ్రజ్ఞ తక్కువని మున్ శిష్టాబుధుం డాడె. సం
గతమే యయ్యది. తెల్గుపట్ల నటులే కన్పట్టుఁజు. మొజ్జ యం
కితమున్ నీకు ఘటింపనెంచి యిటుగాఁ గ్రీడించెనేమోకదే. 72
శా. తిట్టుల్ సైచితి. ఒట్ల కొప్పితిని. వర్ధిష్ణుల్ గురుల్ గొట్టు చే
ప్పట్టుల్ కాకరపర్రిచప్పటులటుల్ పాటించితిన్ మెల్లఁగన్.
గుట్టుంబట్టుక తద్విమర్శనము చేకొన్నాఁడ. నా చేతి యీ
పట్టున్ భల్లూకపట్టు. విప్పుటకు విశ్వస్రష్టయే కావలెన్. 125
శా. దిద్దంగందగువాఁడనో యొరులకున్. దిద్దించుకోఁదగ్గ సం
విద్దూరుండనో ? పెద్దవాఁడవని నిన్ వేమాఱు ప్రశ్నింతు. నన్
దిద్దంగందగు పాండితీగరిమ మేదీ యచ్చోటన్ ? వారి సం
విద్దర్పంబది యీవిమర్శనమె తా విస్పష్టముం జేసెడిన్. 129
మ. శ్రితపాండిత్యము నాదికాదు. గురులన్ శుశ్రూషకావించి నే
ర్చితి నేకొంచెమొ శాస్త్ర. మీదృశు ననున్ శ్రీపాదగుర్వాగ్రహా

గ్రిత సేయంగల కార్యమేమి? ఇది కొంగా! కాదటంచుం బతి
వ్రిత ము న్నాడిన భారతం బెఱుఁగరో ప్రాజ్ఞుల్ గురుశ్రీపదుల్!

మ. వినుఁడన్నన్ వినరెవ్వరున్. గురుని సంవిద్వైభవం బట్టిదే
అనువార్ కొందఱు. పిచ్చిపట్టినదె మీ కంచున్ ననున్ గేలిచే
సినవార్ కొందఱు. వారి వ్రాఁతె తెలుపుం జెల్వెల్ల నిం కెందుకీ
పునరుక్తంబనువారు కొందఱుసుమీ భూమీసురగ్రామణీ! 308

మ. ఇది సభ్యంబని నీకుఁ దోఁచునెడ నీవిద్దానికిన్ మేటియ
భ్యుదయంబుం గలిగింపనెంచునెడ సంపూర్ణానుమోదమ్ముతో
త్వదభిప్రాయవిశేషసూచకము చేవ్రాలుంచి లక్షించి శ్రీ
పదమూనట్లొనరింపు మో సహృదయా! భాస్వజ్జయంత్యన్వయా!

శా. ఏదో వెఱ్ఱిగ నిన్నిపద్యములు నా కేకాశుధారాగతిన్
ప్రాదుర్భూతములయ్యె. లోకమునకున్ బాగో యటు ల్కాదో. నా
చేదస్తంబనుకొమ్ము. తోఁచినది నేఁజేతుం గవిత్వంబు. ను
న్నామకుల్ సత్కవు లొక్కక్లాసనుచు సంభావింతు రార్యోత్తముల్.

శా. ధారాశుద్ధియు దీనిలోఁ గలదు. శాస్త్రజ్ఞాన మిద్దాన వి
స్తారంబున్నది. సత్యతత్పరత కాస్థానంబ యీకబ్బ మో
ధీరోదార! జయంతి రామసుకవీ! దీనిన్ గ్రహింపంగద
య్యా. రావయ్య సమస్తసంపదలు నీ కౌనట్లు దీవించెదన్. 359

మ. ఇఁక వా రేమనియన్న నందులకు నే నేలేశముం గాని వ్రా
యక మీచిత్తమటన్నచో గురుఁడు నన్నాశీర్వచించున్. కవి
త్వకళన్ మిన్నక తిట్ట దానికిని నేఁ బ్రత్యుత్తరం బీఁదలం
పక యెట్లుండునుఁ బుణ్యమబ్బినను బాపం బబ్బినం బిమ్మటన్ ?

ఇట్లు గ్రంథమంతయు జయంతి రామయ్యపంతులుగారినే సంబోధించి వారి కంకిత మిచ్చుటచేఁగాఁబోలు దీనికి జయంతియని పేరుపెట్టిరి, వారి జయధ్వజమని కూడ స్ఫురించెడిని.

---

## —♦ శ్రీ శంకరస్వాములవారి దేశయాత్ర ♦—

(పల్లా చంద్రశేఖరశాస్త్రి, విరూపాక్షసంస్థానవిద్వాన్)

శ్రీశ్రీ జగద్గురు విరూపాక్షపీఠాధీశ్వరులగు సచ్చిదానందాభినవశంకరభారతీస్వాములవా రమరచింతసంస్థానికుల రాజధానియగు నాత్మకూరునుండి గద్వాలసంస్థానాధీశ్వరియగు రాణి యాదిలక్ష్మీదేవమ్మగారిచే భక్త్యాదరపూర్వకముగా నాహ్వానింపఁబడి తద్రాజధానియగు గద్వాలలో నడ్డపల్లకి మొదలగు స్వీయానూచానబిరుదములతోఁ దత్రత్య శిష్యవర్గముచే జరుపఁబడిన గ్రామోత్సవాదు లంగీకరించుచు నీ యీశ్వర సం॥ జ్యేష్ఠ శుక్ల దశమీతిథిం బ్రవేశించిరి. ఇచ్చట రాజభవనములో స్వీయాస్థానవిద్వద్బృందముచేఁ బ్రాత ర్మధ్యాహ్న సాయంకాలములయందు జరుపఁబడు భాష్య పురాణోపన్యాస కాలక్షేపములతోడను సువర్ణసైకతలింగ శ్రీచక్ర పూజా ద్యుత్సవములతోడను నానందభరితులై యున్నారు.

---

## —♦ పాపపుణ్యములు లేకపోలేదు ♦—

(యన్. రామమూర్తిగారు, బి. ఏ.,)

గోపాలకృష్ణయ్యగారు మనదేశ మితరదేశములకన్న నతిమౌఢ్యదశయం దున్నదని...రి. దీనికిఁ గారణము మనలో ననేకులకుఁ బ్రకృతితత్త్వజ్ఞానము లేకపోవుటయే యనిరి. పైసిద్ధాంతమునఁగాని దాని కొసఁగిన కారణమునఁగాని యాధార మగుపడుటలేదు. వారు మౌఢ్యమనఁగా Superstition అని భావించిరో లేక మూఢభావమని తలఁచిరో తెలియదు. Superstition అనుకొనినఁ బ్రతిదేశమందును నది లేకపోలేదు. మన దంత మూఢజాతియుఁ గాదు. ఇఁక మనకుఁ బ్రకృతితత్త్వజ్ఞానము లేదనుట మిక్కిలి శోచనీయము. మనలోఁ జాలమందికి వ్రాయను జదువను దెలియకపోయినను జ్ఞానము లేదనుకొనుట పొరపాటు. మన యాచారముల యవకతవక కవిద్యయే కారణమనుచున్నారు. బహుశః, ఐయుండవచ్చునేమో కాని యది యొకటియే కారణము కాదు. కాలమునుబట్టి యాచారములు మాఱుచుండును. అందుచే మానవదృష్టికిఁ బూర్వాచారములు నేఁ డేవగింపు చేయవచ్చును. అందువలన నాచారము లన్నియుఁ జెడ్డవనుట తప్పు. సదాచారము లెన్నియో మనలోఁ గలవు. దురాచారములుఁ గొన్ని లేకపోలేదు. అట్టివి మనదేశములోనే కాదు. ప్రతిదేశమునఁ గలవు. పాటుపడినచో మనము వానిని దొలఁగింపవచ్చును. వ్యాసోద్దేశము వస్తుతత్త్వగ్రహణమే యనుచు జను లందఱు నిచ్చవచ్చిన పాపకార్యము లన్నియుఁ జేయవచ్చునని నాయభిప్రాయము కాదని తెల్పుచున్నారు. పాపపుణ్యములు లేవనుటయుఁ బాపకార్యముల వలదనుటయు విరుద్ధాభిప్రాయమును Contradiction సూచించుట లేదా? మంచిచెడ్డ లున్నవి. పాపపుణ్యములు లేవని మఱియొక వాదము. అవి లేవపు డివి యేమిటి? ఒకరి మంచి వేఱొకరికిఁ జెడ్డ. మంచియొనర్చినవాని జనులు పొగడుదురు. చెడ్డచేసిన దూషింతురు. అనఁగా మంచికార్యముల ఫలితము కీర్తి, దుష్కార్యముల ఫలిత మపకీర్తియని

తెలిసికొనఁదగును. ఎపుడు మంచిచెడ్డలకు ఫలితము లున్నవని యొప్పుకొందుమో యపుడే వానికిఁ బుణ్యపాపములను పేరులు గలుగును. అఫల మెప్పుడు కల్గునను ప్రశ్న యనవసరము.

పుణ్యకార్యముల ఫలితము పుణ్యముఁ బాపకార్యముల ఫలితము పాపము నని మనవారు నమ్ముట సిద్ధము. కర్మసిద్ధాంతములు నమ్మువా రందఱు దానిని నమ్ముదురు. ఈసిద్ధాంతములోని నిజము నిపుడు పాశ్చాత్యులుగూడ నమ్ముచున్నారు. మఱియు, శాస్త్రము (Science) Every action has got a reaction అని చెప్పుటలేదా? పై వాక్యార్థాలు వేఱెన్ని యున్నను క్రియకుఁ బ్రతిక్రియ కలదనుట యొక యర్థము. అట్టిచో మన పైనమ్మకమునకు మన మసహ్యపడ నవసరములేదు. హైందవసంఘమునఁ బినతండ్రికొమరిత సోదరీతుల్యయగుట నిజము. ఆమెను వివాహమాడిన నరకప్రాప్తి లేదని గోపాలకృష్ణయ్యగారు తెలుపఁగలరా? మహమ్మదీయు లట్టివివాహము చేసికొనుటలేదాయని ప్రశ్న. నిజమే. వారిలో నూటికొకఁ డట్టివివాహము చేసికొనుట. ఆకార్యము తప్పైన దానిఫలము వాఁ డనుభవింపకపోఁడు. వారిలో ననేకులు నేఁ డట్టివివాహముల కిష్టపడుటలేదు. ఒకసృష్టిలో నొకకార్యము కొందఱకుఁ బాపముఁ గొందఱకుఁ బుణ్యమా యని వాదము. ఈసృష్టి విరుద్ధభావముల పోరాటము. ఒకని వేఱొకఁడు హత్యఁజేసిన వాఁడు పాపియగును. యుద్ధమునం దెంతమందిని జంపినను దప్పులేదని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవనుట సమ్మతమే. దేశకాలములఁబట్టి యొక కార్యఫలితము వేఱువేఱుగ నుండవచ్చును ఆఁకలియైనప్పు డన్నముతినుట మంచిదే కాని కడుపునొప్పి కలిగినపుడు తినుట శ్రమదాయకము. కార్య మొకటే యైనను నది యొకప్పుడు తప్పు నొకప్పు డొప్పు నగుచుండుట లేదా? అటులే మఱుఁగుస్థలమున మలమూత్రవిసర్జనము దోషముగాదు. రోడ్డుమీఁద శిక్షార్హము. న్యాయాధికారి తా వేసిన యురిశిక్షచే నొకరిని జంపుచున్నాఁడు కాని యాతఁడు దోషిగాఁడు. ఒకఁడు వేఱొకని హత్యచేసిన నది తప్పని మనము పరిగణించుటలేదా? ఉద్దేశముంబట్టి కార్యముల ఫలితములు మాఱుచుండును. అటులే హత్య నేరమైన యుద్ధమున నది ధర్మము. (Duty) జంతుహింస కూడదుగాని యజ్ఞమున నది నియమితము. ఔషధము స్వతః చెడ్డదైనను రోగికి గుణము గలిగించుటలేదా? గుడ్డకు మట్టిపూసికొనుట వికారముగాని పాత్రల మలము పోఁగొట్టుట కామట్టినే తోముట కుపయోగించుట లేదా? కానఁ జెడ్డచేఁగూడ మనకు మంచి కలుగును గొన్నివేళల. లోకమున గోహత్యాపాతకు లెందఱులేరు. వా రేపాపమునఁ బోవుచున్నారనునది మఱియొకప్రశ్న. అట్టివా రధికముగా నున్నారనఁగానే చేసినకార్యము మంచిదగునా? వా రెంత యపకీర్తికిఁ బాలగుచున్నారు? ఇది దానిఫలము కాదా? మఱియు, జన్మాంతరమున వారి కేమిగల్గునో యెవరికెఱుక ? దీనిఫలిత మనుభవించరని చెప్పఁగలమా? ఈలోకమునఁ బ్రస్తుతపరిస్థితి విచారించి పాపపుణ్యములు లేవని తీర్మానించుట దూరదృష్టి కాదు. బోయలు పక్షులఁ జంపుట, జాలరి చేఁపల వేఁటాడుట, న్యాయాధికారి

యెటు లురిశిక్ష విధించుచున్నాఁడో శస్త్రచికిత్సాకారుఁ డెటు లవయవభాగముఁ
కోయుచున్నాఁడో యటులే వారిధర్మమని తలఁచి పైవా రాపనులు చేయు
చున్నారు. అది తప్పగునెడల దానిని వారు విరమించునటులు చేయవలయును గాని
పుణ్యపాపములు లేవనుట సమంజసము కాదు. పదిమంది శారదాబిల్లు నుల్లంఘించియు
శిక్షింపఁబడలేదు. శిక్షావళి పోయినదేమోయని భావించి పదునొకండవవాఁ డటులే
చేయఁగా వాఁడు పట్టువడి శిక్షింపఁబడెను. కాన మనము తీర్మానమును (Inference)
తీయుటలో జాగరూకత వహింపవలయును. బోయలు జాలరులుఁ బులులుఁ బందులు
నధికముగాఁ గష్టపడుటలేదేయని వేఱువాదము. వాని కష్టము వానికెఱుక. సాధా
రణముగా సుఖమును గమనించినంత కష్టమును గమనించకుండుట మానవస్వభావము...
ప్రపంచమున మాంసభక్షకు లధికులే, వారందఱు నేరూపమునఁబోవుచున్నారని
ప్రశ్న. మాంసభక్షణము మంచిదిగాదని వారే చెప్పుచున్నారు. దానివలన దేహ
మున కంత మేలు లేదనియు బుద్ధిమాంద్యము గలుగుననియుఁ దెల్పుచున్నారు.
మాంసభక్షణమను చెడ్డకార్యమునకు బుద్ధిమాంద్యమను ఫలిత మెపుడు కలిగినదో
యపుడే దానికిఁ బాపమని పేరుగలుగును. ప్రతికార్యమున మంచిచెడ్డ లుండును.
ఏది యధికముగానుండిన దానిఫల మనుభవింపక తీరదు. ధనవంతునో విద్వాంసునో
చూచినపుడు పూర్వకృతపుణ్యఫలమనుటలేదాయని మాట. అటులనక యిఁకెట్టు
లనఁగలము? అదియే లేనిచోఁ బుట్టుకతోనే యొకఁడు కోటీశ్వరుఁడు నొకఁ డష్ట
దరిద్రుఁడు నగుట యేల? బుడుతఁడయ్యు విద్యాపరిపూర్ణుఁడగుచున్నాఁడే యెట్లు?
అదియంతయుఁ బ్రయత్నమువలనఁ గలుగఁగలదనియెదరేమో? మనప్రయత్నము
లేకయే జరుగుచున్నవే. వాని నెట్లుచెప్పఁగలము? ఆరోగ్యవంతులగు దంపతులకుఁ
గురూపులు వికలాంగులుఁ బుట్టుటయేల? బిడ్డలోయని యేడ్చువారికిఁ బ్రయత్న మెంత
చేసినను గలుగుటలేదే! విద్వాంసుని బిడ్డ మొద్దగుటలేదా? మహాత్ముని బిడ్డఁడు
దురాత్ముఁడగుటలేదా? కష్టపడినను మొద్దు మొద్దుగనే యుండుటలేదా? దిన
మంతయుఁ బ్రయత్నించి కష్టపడినను రువ్వదొరకదే? వేఱొకనికిఁ బ్రయత్నము
లేక యెడారిలో నమూల్యములు లభ్యమగుచున్నవే. దోషి తప్పుకొనుచున్నాఁడు.
నేరము చేయక వేఱొకఁడు శిక్షింపఁబడుచున్నాఁడు. దీనికిఁ గారణము వానివాని
పూర్వజన్మకృతఫలము గాకుండిన మఱి యేది? గాడిద మొదలగు జన్మలు నీచ
జన్మలు గావనినాఁడు. అవి నీచజన్మలని మన శాస్త్రజ్ఞులు వ్రాయుట యసత్యపు
వ్రాఁతలన్నాఁడు. కాని యటుల వ్రాయుటలో వారి యుద్దేశము లోకకల్యాణాభి
లాషయనినాఁడు. గాడిద మొదలగుజన్మల గర్హించుట లోకకల్యాణమగునా?
దీనిలో విరుద్ధ మగుపడుటలేదా? మానవలోకమునఁగల ప్రేమ యితరజీవులపై
నసహ్యత గోచరించుటలేదా? అంతియేకాని హైందవశాస్త్రజ్ఞులు వస్తుతత్త్వజ్ఞాన
విహీనులనుట నుచితము. పంది కేపాపముచే నిట్టిజన్మ మెత్తినది తెలియకపోయినను
నేదియో యొక పాపముచేతనే లభ్యపడినది. పంది సుఖముగ బురదలోఁ బొర
లాడుచున్నది కాని కష్టపడుటలేదేయనుచున్నారు. పాపము పందికష్టము గోపాల
కృష్ణయ్యగారి కెటులఁదెలియఁగలదు? పెండ్లాము బిడ్డను గనినదనఁగానే భర్త సంతో

షించునే కాని యీకార్యమున భార్యపడిన యవస్థ గ్రహింపఁగల్గునా? అనుభవించు వాయనకుఁ దెలియును గాని, పైవిషయముల గమనించిన మంచిచెడ్డలుఁ బాపపుణ్యములు నున్నవని యొప్పుకొనక తప్పదు. అయిన నీపాపమున కీశిక్ష యీపుణ్యమున కీఫలము నని ప్రతిచో నిర్ణయింపఁజాలము. కాని వానిఫలములు నేఁడో రేపో కలుగును. పాపభీతిని దుష్కార్యములనుండి విరమించుకొనినవా రనేకులు లోకమున లేకపోలేదు. లోకము పాపభూయిష్ఠమగునపుడు ప్రళయ మేదో కలుగక మానదు. సహగమనము నిల్చిపోయినదే, దానిఫలము మన మనుభవించుటలేదనుట తప్పు. ఏమో, మన మనుభవించు కష్టములలో నొకభాగము దానివలనఁ గాఁబోలు. లేక సహగమనము మంచికార్యము కానిచో దానిని విరమించుటయు నుచితమే. ఒక కార్యము పాపభూయిష్ఠమా పుణ్యమా యని తర్కింపవచ్చును గాని లోకమునఁ బాపపుణ్యములు లేవనుట తప్పు. వానిఫలము నేడో రేపో జన్మాంతరముననో కలుగవచ్చును. జన్మాంతరము మనకే కాని దైవదృష్టిలోఁ గాలము మొదలుఁ దుది లేనిది. అట్లని యెల్లపుడుఁ బుణ్యపాపముల వితర్కించుకొనుచుఁ గార్యములు చేయవుండుఁ డని చెప్పను. మానవులు చుఱుకుగనే పనిచేయుచుండవలయును. పాపపుణ్యములను మనస్సాక్షియే నిర్ణయించును...

---

## —♦ వేంకటేశప్రభువు ♦—

(మేడవరము సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు)

శా. ఉద్యోగం బనరాదు లే. కనుల జోడో నెత్తిఁ గ్రాఫో సభన్
హృద్యంబౌ తలపాగయో మఱియు నిస్త్రీసుస్తులో లే. విసీ!
విద్యాబుద్ధు లటుండనీ మొదలు కాఫీత్రాఁగుటే లేని మా
పద్యా లెవ్వరు కండ్లఁజూడవలె దేవా! వేంకటేశప్రభూ!

మ. కవినంచున్ వచియింతు. చేతి కొక టృంకా లేదు. హాండ్వ్యాచి లే
దు. విచారింప స్పెషల్ ట్రెయిన్లపయి నందున్ ఫస్ట్ సెకండ్క్లాస్ టిక
ట్లు విశేషంబుగఁ దీయ. ఈవలను మోటార్కార్లపై రాను. న
న్నెవరిచ్చోఁ గవినంచు నమ్ముదురు తండ్రీ; వేంకటేశప్రభూ!

---

## —♦ హిందువులు బానిసలా? హిందూదేశము బానిసదేశమా ♦—

(గాడేపల్లి వీరరాఘవశాస్త్రిగారు, గద్వాలసంస్థానపండితులు)

సీ. బానిసదేశమా? ప్రాణావశిష్టుఁడై
అనిఁ దూలు గజనీమహమ్మ దెఱుఁగు.

బానిసదేశమా? ప్రాణాల నొల్లక
బందిపోట్లయిన యఫ్గనుల కెఱుక.
బానిసదేశమా? భూనిరంతరనాక
ముగ నేలు సార్వభౌములకె యెఱుక.
బానిసదేశమా? తాను జన్మస్థలి
గోల్పుచ్చి యేలిన గోరి కెఱుక.
గీ. బానిసల హిందువుల్? భవ జ్ఞానపదిక
హీన వైషమ్యకార్యక్రిమానుయాయి
కర్మనిర్మూలనాభ్యాసధర్మశాంత
శమదమాధిష్ఠితాత్మనిశ్చయులు దయులు.

సీ. తోఁచిన దెల్ల నిర్దుష్టవాక్యంబని
డంకాబజాయింపఁ గొంకులేద ?
ముందునుచో వెన్క ముందుల నరయక
తనకాళ్ళతోఁ దట్టుకొనుట కలద ?
దేబె లెవ్వరో తోఁక తెగి నల్వ రరుదెంచు
దేశికత్వమె మెడ తిరుగలేద ?
హరయతీతియటంచు హరిజనపదమను
వ్యక్తి దయానందు వంచనంబొ ?
ఇల నపక్వసురైలోన గలబరించు
కలికి లక్ష్యార్థమె యెటో పలికినంత
నోరు చెడె. ఒక్కసారి కపీరుననుము
తారకంబగు పాతకోత్తారకంబు. 1

మ. వెకలీ! మాభరతావనీసతి హృదావిర్భూతిమైఁ గొన్న నా
శ్ళకలంకస్థితి మోచి కన్నకడుపై యాఁచెక్ భవద్వాక్యం బిం
కొకదేశస్థుఁ డిటుల్ వచింప నపుడే యోగ్యేతరుండంచుఁ గు
త్తుక నొక్కింపదె పుత్రులం బిలిచి? హిందూబానిసా? నీనిషా? 3

ఉ. నాయనలుగా మటెం కటులె నాయన నాయనలుం జిరంతనా
మ్నాయ నయానుయాయి సుషమాకృపిమూల మదీయదేశమా

త్రాయతజన్మజన్ములయి యాయమ చన్నుల పాలు ద్రావి యా
రా! యిటు బానిసన్న నగరా? యుగరా జెటులాడఁ జేసెరా? 4

ఉ. కేవల మెన్నఁడేగెనో హాకీము లమీర్లును బీర్లు. పాదుషాల్
పావనజన్మభూమి పరిపాలనఁజేయుచుఁ బ్రార్థనాలయో
జ్జీవకముం బొనర్చిన ప్రసిద్ధ భవత్పదవాస మిండియా.
యావనులైన మీ మృదు హృదంతరభావము లింతపాటివా ? 5

శా. మక్కామ్రొక్కుల నంకురించి నిగమాంభస్సేకసారంబునన్
ముక్కారుల్ ఫలియించు జ్ఞానకళలన్ మొల్పించి పండించు మా
దక్కన్ ముఖ్య సమస్తహైందవపదాధారంబునన్ వృద్ధియై
దిక్కుల్ గ్రక్కదలన్ భవత్కులజు లిందే యేలి కన్దూర్పరే ?

తే. గీ. బానిసలు వీర ? వైరిరాట్పటలనిటల
తటమకుటసంఘటితరత్నతరుణకిరణ
నికరకరదీపికాజగన్నేతృరాజ
సూయయాగావభృథులని చూచుకొనుము. 7

సీ. మక్కాలలో నెన్ని మ్రొక్కులు మ్రొక్కిన
భారతావనిఁ జొరఁబడుటకొఱకె.
ఘోరయుద్ధము లెన్నిసారు లొనర్చిన
భారతీయుల భోగభాగ్యములకె.
జంకిపాఱుచు నెన్నిసార్లు రుదెంచిన
హిందూమహారాజ్య మేలుకొఱకె.
జన్మభూమిని వీడి సొంత మిం దుండుట
హైందవసుజన సౌఖ్యంబుకొఱకె.

ఇదియె బానిసరాజ్యమై యిచటిప్రజలు
బానిసలె యైన నున్నతపదవిఁబొందలు
ధీరగుణులకుఁ దమకు విదేశ్యతతికి
ఇందుఁ బనియేమి ? మఱి తొత్తుక్రిందఁ దొత్తు ? 8

## —* పురోహితులు *—

జ్ఞానము వృద్ధియైనకొలఁదిఁ బ్రతిగృహస్థుఁడు నిహమునందును బరమునందును గష్టములను దొలఁగించుకొనుటకును సుఖమును సంపాదించుటకును బ్రయత్నించు సాధనములలో ముఖ్యసాధనము పురోహితుఁడు. నావకుఁ జుక్కాని యెంతయుపయోగమో గృహస్థునకుఁ బురోహితుఁడు నంతియ. ఇంకను జుక్కాని నావకు వెనుకనుండుటచేఁ గొన్ని సందర్భములలోఁ గనుదప్పుచుండును. కాని పురో ధావతీతి పురోధా యను వ్యుత్పత్తిని బట్టి పురోహితుఁ డెప్పుడును గృహస్థునకుఁ గాగడావలె ముందే నిలిచి సర్వగార్హస్థ్యధర్మములకును మార్గదర్శకుఁడై చతుర్విధపురుషార్థములను హస్తగత నవనీతమువలె లభింపఁజేయును. కావునఁ బురోహితుఁడు తొలుతనుండియు గృహస్థునకుఁ బరమపూజ్యుఁడైనాఁడు. ఇట్లే పూర్వకాలమున మనకు మహోపకారములని యెంచి యెన్నో కట్టుదిట్టములు చేయఁబడఁగా నవి యిప్పుడు రానురాను దేశము చేసికొన్న పాపముచొప్పున మహాపకారకములై పరిణమించినవి. ఈ పురోహితకృత్యమునఁగూడ నట్లే యిప్పుడు కేవలమును గృహస్థున కెట్టియుపకారమును లేదు సరేకదా! విశేషించి వాని నాశనమునకు సర్వవిధముల నుపయోగించుచున్నది. వేఱ చెప్పనేల? గృహస్థులను సర్వవిధములను బాడుచేయుచున్న దీ పురోహితులే. వీరు చల్లఁగ గృహస్థులయొద్దఁ జేరి 'చిత్తము ప్రభువుగారు! హాహాహా! మాజీవనమే మీది, మీయాశ్రితులము' అని మెత్తమెత్తగాఁ గబుర్లు చెప్పుచు ననేకకారణములు కల్పించి వాని సర్వస్వమును గుంజుకొని వానిని దుదకుఁ బరమదరిద్రుని జేయుచున్నారు. దీనికి దృష్టాంతము లోకములో నెందఱు సంపన్నగృహస్థులు పరమదరిద్రులైనారో యెందఱు పురోహితులు తొలుత నన్నమెట్టిదో యెఱుఁగనివా రిప్పుడు ద్రవ్యమార్జించియున్నారో విమర్శించినచోఁ జక్కఁగాఁ దెలియఁగలదు. వీరు గృహస్థుల ద్రవ్యము లాగుటకై పన్ను వ్యూహములను వర్ణించుటకుఁ బదజాలము లేదు. వితంతువులయొద్దఁ జేరి వారి కరచేతిలో వైకుంఠముఁ జూపెదమని భ్రమపెట్టి లక్షవర్తివ్రతములనియు క్షీరాబ్ధివ్రతములనియు నిత్యసువాసినీవ్రతములనియు భర్తృమోక్షవ్రతములనియు భర్తృలోకసాయుజ్యవ్రతములనియుఁ బ్రతిదినము నెన్నియో బొల్లివ్రతములు కల్పించి యింతింతయనరాని సొమ్మును దోఁచుకొనుచున్నారు. ఇంతతోఁ బోక కాశీరామేశ్వరాది తీర్థయాత్రలనుగూర్చి రసపోషణముగా వర్ణించుచు మార్గాయాసాదులకు భయపడుచున్న యా యమాయికలతో 'నమ్మగారూ! ఎంతసేపు? మిమ్ములను బువ్వులలోఁ గూర్చుండఁబెట్టి యాత్రచేయించి పదునేనవరోజు నాఁటికి మీయింటఁ బ్రవేశింపఁజేసెదు పూచీ నాది'యని గుండెలుకొట్టుకొని బలవంతమున బయలుదేఱఁదీసి యందందు వన్నెవన్నె దానముల పేరఁజెప్పి తెచ్చిన దంతయుఁ గాఁజేసి యింకను జాలక యిండ్లకుఁ డెలి గ్రామములుకూడ నిప్పించి సర్వమును దోఁచుకొని వట్టిముండల నిండ్లలోఁ బ్రవేశపెట్టుచున్నారు. కొందఱింకను జెప్పరాని దుష్కార్యములలో వారిని దింపి భ్రష్టలను జేయుచున్నారు. అసలు యజమానులయొద్ద నిఁకఁ జెప్పనే యక్కఱలేదు. సత్య

నారాయణవ్రతములు వేంకటేశ్వరుని దీపారాధనములు విఘ్నేశ్వరపూజలు పుణ్యాహవాచనములు భూరిసంభావనలు గోహిరణ్యాదిదానములు మున్నగువాని పేరుచెప్పి ద్రవ్యమును నీరు గూడతోఁ దోఁడినట్లు తోఁడివేయుచున్నారు.

ఇంతతోఁ బోక కొంచెము కాలిలో నెప్పిన కాఁగానే గ్రహజపములనియు శాంతులనియుఁ జెప్పి పెండ్లము మెడలోని పుస్తెల నమ్మించుచున్నారు. మఱియు నొకప్పుడు ప్రయోగలక్షణమని పిరికిమందుఁ బోసి భూతవైద్యపు దొంగలతోఁ జేరి వారుచెప్పెడు తంత్రముల ననుసరించి యిండ్లలో రాళ్ళువిసరియు బొగ్గులు చిమ్మియు నేమాఱుమూలగుడ్డలనో తగులఁబెట్టియు నిట్లే వెఱ్ఱినమ్మకములు పుట్టించి డబ్బులాగి యాదొంగలతోఁ గలసి పంచుకొనుచున్నారు. దీనినిగూర్చి ప్రత్యేకించి యొక గ్రంథము వ్రాయవలెను. ఆహా! వీరివలనఁగలుగు నిజమైన సదుపదేశము నిక్కమైన సహాయముఁ బూచికపుడకంతయైన నుండునేమో యోజింపుఁడు. తమకు 4 డబ్బులు చేతిలోఁబడినయెడల నెట్టియసంస్కారములనైనఁ జేయింతురు. ఎట్టిమౌఢ్యములలోనైనను దుర్ముహూర్తములలోనైనను బెండ్లిండ్లుచేయింతురు. తుదకు దొంగతనముగా నెత్తుకొనివచ్చిన పిల్లకైనను నేచావడిలోనో ముడిపెట్టింతురు. హా! వీరికి ధన్యవాదము. గృహస్థులీపురోహితనామక గ్రహములను గనిపెట్టి మెసలుచుందురుగాక.

(1-3-1914 వ సుదర్శని)

ఈవ్యాసమునకు గుఱిగాని సత్పురోహితులు కొందఱుండవచ్చును గాని పెక్కండ్రయెడల నిది యన్వర్థమగుటకు సంశయములేదు. మంచివైనను గాకున్నను దమకుఁ దీరికచిక్కిన దినములలో బామరుల యిండ్ల శుభాశుభకార్యములు నిర్దేశించి చేయించుటయుఁ బురిటితో మూర్ఖులగు వైశ్యులయిండ్లఁ బెండ్లిండ్లు చేయించుటయు నట్లే మూర్ఖబ్రాహ్మణులకుఁ బురిటియన్నముఁ బెట్టుటయునే కాక యా పురిటితోనే యమాయికబ్రాహ్మణగృహస్థులయిండ్ల శ్రాద్ధభోక్తలగుటకుఁగూడ జంకని పండితంమన్యులైన మాగ్రామపురోహితులఁ జూచి 23 సం॥ల నాఁడు ప్రకటింపఁబడిన యీవ్యాసము మరల నీపత్రికలోఁ బ్రకటింపవలసివచ్చినదని గ్రహింతురుగాక.

అ॥ స॥ సం॥

---

## —♦ జ్ఞాతిశత్రువు ♦—

(శ్రీనాథుని కాశీఖండము)

తే. శాస్త్ర మాచార్యసన్నిధిఁ జదువఁడేని
ఇద్ధబోధంబు మది సంగ్రహింపఁడేని
తెగువమిఱి ప్రతిజ్ఞ సాధింపఁడేని
జ్ఞాతిజయమందఁడేని తజ్జనుఁడు జనుఁడె ? ప్ర. ఆ. 107

ఉ. కంటికి నిద్రవచ్చునె, సుఖంబగునే రతికేళి, జిహ్వకుఁ
వంటక మిందునే, యితరవైభవముల్ పదివేలు మానసం

బంటునె, మానుషంబుగలయట్టిమనుష్యున కెన్నఁడేనియున్
కంటకుఁడైన శాత్రవుఁ డొకండు తనంతటివాఁడు గల్గినన్ ? 108

క. ఎవ్వనితో నెచ్చోటం జివ్వకుఁ జేసాఁచవలదు. చేసాఁచినచో
నివ్వలనవ్వల నెవ్వరు నవ్వకయుండంగఁ బగర నణఁగింపఁదగున్.

శా. ఆచందంబున నంతరంగమున కత్యంతంబు తీవ్రవ్యథా
ప్రాచుర్యంబు ఘటింపఁజాల దతిఘోరంబైన దావానలం
బేచందంబున నంతరంగమున కిల్లే జ్ఞాతిభూభృజ్జిగీ
షాచింతాభర మావహించు నతిదుస్సాధవ్యథాభారమున్. 110

---

## —♦ అప్పయదీక్షితులు ♦—

( మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి సంస్కృతకవిజీవితము నుండి )

ఈశ్వరుఁడు కలియుగములో మొదట శంకరాచార్యావతార మెత్తి మరల నప్పయదీక్షితులై పుట్టెనని మన పెద్దల యభిప్రాయము. ఈమహాత్ముని చరిత మొకరిద్దఱు సంస్కృతాంధ్రములలో వ్రాసియుండుటచేఁ గవిప్రశంసాపరముగా నిందు సంగ్రహించి వ్రాయుచున్నాను. కాంచీమండలములోని యడపోలమను గ్రామ మీతని నివాసము. ఇతఁడు భారద్వాజగోత్రుఁడు. ఈతని పితామహుఁ డాచార్యసర్వతోముఖమహావ్రతయాజి. తండ్రి విశ్వజిద్యాజి రంగరాజమఖి. ఈవిషయ మీతని మధ్వతంత్రముఖమర్దనము చివరి " విద్వద్గురో ర్విహిత విశ్వజిదధ్వరస్య శ్రీసర్వతోముఖ మహావ్రతయాజినూనోః, శ్రీరంగరాజమఖిన శ్శ్రితచంద్రమౌళే రస్త్యప్పదీక్షితఇతి ప్రథిత స్తనూజః॥ సోయం మితపద మకరో న్మహితార్థం మధ్వతంత్రముఖభంగం, ప్రీత్యై పురామరారే శ్శ్రీకామాక్షీసమేతస్య " అను శ్లోకములవలనఁ దెలియుచున్నది. ఇతఁడు 12 సం॥ లకే వేదము సాంతముగాఁ జదివి పిదప సకలశాస్త్రములయందుఁ గృతపరిశ్రముఁడై యద్వైతశాస్త్రనిధియై తత్కాలమందలి వైష్ణవుల యౌద్ధత్యంబు సహింపక వీరశైవమతస్థాపకుఁడై శివభక్తుఁడై శైవమతపరముగా ననేకగ్రంథము లొనరించి యనేక వైష్ణవుల ధిక్కరించి యనేక దేశంబులఁ దిరిగి యనేక రాజుల సభల సమ్మానంబు వడసి కావేరీనదీతీరంబున ననేక క్రతువులు సలిపి వేత్తయై ముముక్షువై కాశికిఁ బోవుచుఁ దన భక్తుల నిర్బంధమునఁ జిదంబరములోఁ గొంతకాల ముండి యందే 70 సం॥ ల వయస్సున శరీరము పరిత్యజించెనని యితని జీవనచరితసంగ్రహము తెలియుచున్నది. ఈమహాకవి క్రీ॥ 1586, 1614 నడుమఁ జంద్రగిరి రాజధానిగాఁ గర్ణాటదేశము నేలినవాఁడును కృష్ణదేవరాయల కుటుంబములోనివాఁడును నగు వెంకటపతిరాయల యాస్థానంబున నున్నట్లితని కువలయానం దాంతిమపు " అముం కువలయానంద మకరో దప్పదీక్షితః నియోగా ద్వేంకటపతే ర్నిరుపాధికృపానిధేః " అను శ్లోకంబునఁ దెలియుటచేతను నతని గురువగు తిరుమలతాతాచార్యుని శాస్త్రవాదంబున నోడించి యాతని

వలన సమ్మానంబు నొందినవాఁడని లోకప్రసిద్ధముగా నుండుటచేతను నితని సోదరుని పౌత్రుఁడగు నీలకంఠదీక్షితులు క్రీ॥ 1636లో నీలకంఠచంపువు రచించిన ట్లాకావ్యాద్యపు

శ్లో. అష్టత్రింశ దుపస్కృత సప్తశతాధిక చతుస్సహస్రేషు
కలివర్షేషు గతేషు గ్రథితః కిల నీలకంఠవిజయో౽యం.

అనుపద్యంబుననే తెలియుచుండుటచేతను, క్రీ॥ 1550, 1620 నడుమ జీవించియున్నవాఁడని స్పష్టమగుచున్నది. ఈతని సామర్థ్య మాహాత్మ్యములను గూర్చి యనేక కథలు లోకములోఁ గలవు కాని వాని తత్త్వమును లోకమే యెఱుంగునని యిందు వ్రాయఁ బూనలేదు. ఎట్లయిన నీతఁడు వైష్ణవమతస్థులతోఁ బెద్ద విరోధము పెట్టుకొని వెక్కసార్లు వారిని జయించినవాఁడనుట స్పష్టము. ఇతఁడు శివకర్ణామృతము శివతత్త్వవివేకము శివాదిత్యమణిదీపిక శైవాద్వైతనిర్ణయము శివార్చనచంద్రిక వీరశైవము, ఆత్మార్పణస్తుతి, ఉపక్రమపరాక్రమము చతుర్మతసారసంగ్రహము చంద్రకలాస్తుతినామసంగ్రహమాల బ్రహ్మతర్కస్తవము భక్తిశతకము వరదరాజస్తవము వాదనక్షత్రమాలిక రత్నత్రయపరీక్ష విధిరసాయనసుఖోపజీవిని వృత్తివార్తికము భారతతాత్పర్యసంగ్రహము రామాయణసారస్తవము హరివంశసారచరితము శబ్దప్రకాశము మధ్వతంత్రముఖమర్దనము కువలయానందము దశకుమారచరితసంక్షేపము శారీరకన్యాయరక్షామణి సిద్ధాంతలేశసంగ్రహము రసికజనరంజని (కువలయానంద టీక) చిత్రమీమాంస వైరాగ్యశతకము మొదలుగా 100 గ్రంథములు రచించినట్లు తెలియుచున్నది. ఇందుఁ గొన్ని యముద్రితములై యున్నవి. మఱికొన్ని నామమాత్రావశిష్టంబులై యున్నవి. అలంకారగ్రంథములగు కువలయానంద చిత్రమీమాంసలు మాత్రము లోకప్రఖ్యాతిం గాంచియున్నవి. నగృహీతం శ్రుతి హృదయం, నచ నగృహీతం పరిప్లవం హృదయం। ఇచ్ఛామిచ ధామ పరం గచ్ఛామితు విశ్వనాథపురీ మను శ్లోకమును బట్టి యీతఁడు కాశికిఁ బోవఁదలఁచిన కాలమున వైరాగ్యశతకము నిర్మించినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇది వేదాంతసారంబై యెల్లవిధముల భర్తృహరి వైరాగ్యశతకమును స్మరింపఁజేయుచున్నది. ఇతఁడు వెంకటపతిరాయల యానతిచే జయదేవకవి చంద్రాలోకములోని శ్లోకములనే తఱచుగా గ్రహించి వివరించి సర్వాలంకారలక్ష్యలక్షణంబులతోఁ గువలయానందము రచించి దానికి స్వయముగా రసికజనరంజనియను వ్యాఖ్య రచించినట్లు తెలియుచున్నది. కాని యీవ్యాఖ్య యిపు డెందును గానరాదు. రామచంద్రసూరి పుత్రుఁడగు వైద్యనాథపండితుని యలంకారచంద్రికతోఁగూడిన యీకువలయానందము సార్థకముగా నలంకారంబులకు సత్ప్రమాణముగా లోకోపకారము గావించుచున్నది. మొదటఁ బద్యకావ్యములుగా రచించిన మధ్వతంత్ర ముఖమర్దన శివకర్ణామృతములకు స్వయముగా నితఁడే వ్యాఖ్యానములు రచించెను. ఏకారణంబుననో సమాప్తముకాని యలంకారగ్రంథమగు నీతని చిత్రమీమాంసపై నితనికి వార్ధకదశలో సమకాలికుఁడగు పండితరాజ జగన్నాథకవి ఖండనము చేసెను. ఈచిత్రమీమాంస నప్పయదీక్షితులు వ్రాయుచున్న కాలములోనే పండితరాయఁడు

దీనిపై ఖండనము ప్రారంభించెననియు నందుచే దీని సమాప్తి గావింపకయే దీక్షితులు విడిచినట్లును లోకప్రవాదము గలదు. కువలయానందము రూపకప్రకరణములో నున్న చిత్రమీమాంసాయాం ద్రష్టవ్యమను వాక్యమును బట్టి కువలయానందముకంటె దీనినే పూర్వము రచించినట్లు కనుపట్టుచున్నది. అందుచేఁ బై లోకప్రవాదము సత్యమే యై యుండవలెననియు లేదా దాని పరభాగము పండితరాయలకు సంభవింపకుండవలెననియుఁ దోఁచుచున్నది. ఎట్లయినను వీరిరువురు కొంచెము కాలము సమకాలికులై యుండిరనుట సత్యమని నమ్మఁదగినది. దీక్షితుల కవిత్వము మిగుల హృదయరంజకముగా సుగమముగా నుండును. శైలి తెలుపుట కొక్క పద్యముదాహరించెదను.

శ్లో. ప్రాదేశమాత్ర ముదరం పరిపూరయితుం క్రియా నయం యత్నః
చులకే నాంభః పాతుం ఖనితవ్యః కిం తటాకోఽపి ?

---

## —♦ గోకర్ణము ♦—

(నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్యగారు)

(శృంగేరి...స్వాములవారి చరిత్రనుండి)

గోకర్ణక్షేత్రము పశ్చిమసముద్రతీరమున నున్నది. అచ్చట మహాబలేశ్వరస్వామి లింగము పశ్చిమాభిముఖమై యావిర్భవించియున్నది. అందుచే నీక్షేత్రము సర్వోత్తమంబని పురాణప్రసిద్ధమై యున్నది. ఆక్షేత్రము దర్శనము చేయుటకై భరతఖండమందలి యన్నిచోట్లనుండియు హిందూమతస్థులగు సకలజాతిజనులును విశేషముగా వచ్చుచున్నారు. ఆదేవస్థానమునందుఁ బంచమజాతివారు దక్కఁ దక్కిన సకలజనులును భేదములేక గర్భగృహమునుం జొచ్చి స్వహస్తముతో దేవునకుఁ బూజచేయు పద్ధతి యనాదిగా నేర్పడియున్నది. రామాయణమునందుఁ జెప్పఁబడిన లంకాధిపతియగు రావణుఁడు తొల్లి కైలాసమునం దుగ్రతపం బొనరించి పరమేశ్వరుం బ్రసన్నుఁ గావించి యమ్మహాదేవుం డనుగ్రహించిన లింగమును లంకయందుఁ బ్రతిష్ఠించి పూజింపనెంచి తీసికొని వచ్చుచుండఁగా గోకర్ణక్షేత్రమున్నచోటికి వచ్చినపుడు చేతనున్న లింగమును బుడమిపైఁ బెట్టవలసిన యావశ్యకం బొదవెననియు భూమిపైఁ బెట్టనొల్లక చింతించుచుండఁగా గణపతి యచ్చటికి వచ్చినట్లును రావణుఁ డతనితోఁ దన చేనున్న శివలింగము నించుకసేపు పట్టుకొని యుండుమని చెప్పఁగా గణపతి వల్లెయని తాను మూడుమాఱులు పిలుచునంతలో నీవు రావలయును, రాకున్నచో లింగము నేలపైనుంచి వెడలిపోవునట్లు నిర్ణయము చేసికొని రావణుని 3 సారులు పిలుచునంతలో నతఁడు రాకుండఁగా లింగమును భూమిపైఁబెట్టి వెడలిపోయినట్లును రావణాసురుఁడు వచ్చి పుడమిపైఁ బెట్టఁబడి యుండిన లింగమును హస్తములచే నెత్తుట కెంతప్రయత్నము చేసియు శక్యముగాకుండినట్లును తన యావచ్ఛక్తి నుపయోగించి పెల్లగింపఁ బ్రయత్నించియు నది

సమూలముగాఁ బైకి రాక కొంచెము భాగము భూమిలో నిలిచిపోయెననియు నందుపై నిది యీశ్వరసంకల్పమని తలఁచి యచ్చటనే దానిం బూజించి విఫలమనోరథుండై రావణుఁడు లంకకుఁ జనెననియు నితిహాసము గలదు. ఆలింగము యొక్క యాకారమును జూచినచో నీయితిహాసమందు నమ్మకము గలుగునట్లున్నది. ఈక్షేత్రమందు మహాశివరాత్రినాఁడు దేవుని దర్శించి పూజాదికములు సేయుట మహావిశేషంబని యీదినమందు మూడునాలుగు లక్షల జను లాక్షేత్రమునకు వాడుకగా వచ్చుచుందురు.

---

## —♦ గోలకొండ ♦—

(శేషాద్రిరమణకవులు)

ఇది యపూర్వవైభవములందిన దుర్గరాజము. హైదరాబాదున కెనిమిదిమైళ్ల దూరములో నున్నది. ఈదుర్గము పరిపాలించిన యిభరాములు ల్యాంధ్రకవుల నాదరించెను. కుతుబుషాకు మంత్రులుగానున్న యక్కన్న మాదన్న లీదుర్గమునఁ జిరకాలము మంత్రిపదవిలో నుండి యౌరంగజేబు దుస్తంత్రములచే దుర్మరణమునకుఁ బాల్పడిరి. అక్కన్న తల యేనుఁగుకాలిక్రిందఁ ద్రొక్కింపఁబడెను. మాదన్న తల ఢిల్లీకిఁ బంపఁబడెను. ఆంధ్రవీరులగు నక్కన్న మాదన్నల శూరరక్తము దుస్తంత్రములచేఁ బ్రవహింపఁబడిన దీక్షేత్రముననే. రామదాసును బంధించిన గోలకొండ దుర్గపాలకుఁడగు తానీషాసైత మౌరంగజేబుచే బంధింపఁబడి దేవగిరిలోని యొక చెఱసాలలో నుంపఁబడెను. గోలకొండలో నున్న సమస్తసంపదలు నౌరంగజేబు హరించి తన ప్రతినిధిని గోలకొండదుర్గమున నుంచెను. క్రీ॥ 1701 లోఁ దానీషా దేవగిరియందు మృతుఁడయ్యెను. దేవగిరిలోఁ దానీషా సమాధి గలదు. గోలకొండలో రామదాసును బంధించిన స్థలము గలదు. చరిత్రపరిశోధకులగు యువకు లక్కన్న మాదన్నలు ఘోరమరణమొందిన స్థలముగూడ గుర్తించి శాంతిచిహ్నములు స్థాపించుట యావశ్యకధర్మములలో నొకటి.

---

## —* { కవిత్వములోఁ గులతత్త్వానకుఁ దావులేదు / బ్రాహ్మణేతరకవిసమ్మేళనాధ్యక్షుకోపన్యాసవిమర్శ } *—

(రాచరాజు కృష్ణమూర్తిగారు)

ఆంధ్రపత్రిక 2-6-37 సంచికయందుఁ బైశీర్షికగలదానియందు శ్రీ తాపీ ధర్మారావునాయఁడుగారి యధ్యక్షకోపన్యాసమును బత్రికాపాఠకులు తిలకించియే యుందురు. అందు బ్రాహ్మణేతరకవిసమ్మేళనసందర్భమున నాయఁడుగారివంటి ప్రాజ్ఞులు తమ విజ్ఞాన మంతయు మూలధనముగా దాఁచుకొని చెప్పినవిషయమును గూర్చి కొంచెము విమర్శింపక తప్పనిదగుటచే నాయఁడుగారును బాఠకసోదరులును మన్నించి గుణగ్రహణమే ప్రధానముగా నెంచవలెనని మరిమరి వేఁడికోలు. నాయఁడుగారు కావించినపరిసంగ మసంగతమని యెట్టివారికైనఁ దెలియకపోదు. "బ్రాహ్మణేతరకవులకుఁ బ్రత్యేకశ్రద్ధ కలుగఁజేయవలెను. అయినను గొంచెమో గొప్పయో బ్రహ్మద్వేష మున్నదనక తప్పదు. నన్నయ భారతములోఁ గాసటబీసట

యని బ్రాహ్మణేతరకవిత్వమును ద్వేషించినాఁడు, బ్రాహ్మణేతరనింద మొదట బ్రాహ్మణులే మొదలుపెట్టిరి" అని వ్రాసిరి. మొదటిశిష్టకలోఁ గులతత్త్వనకుఁ దావులేదని వ్రాసి బ్రాహ్మణేతరకవులకుఁ బ్రత్యేకశ్రద్ధ కలుగఁజేయవలెననుటయు బ్రాహ్మణద్వేష ముండక తప్పదనుటయు నెట్లున్నదన నాత్మస్తుతియుఁ బరనిందయు ధనకాంక్షయు లేని మహానుభావుఁడనగు నాకును నేమియుఁ దెలియని శుంఠకును నొక్కరూపాయియే పారితోషికమా యనువానివలె నున్నది. ఇందుఁ బరిపూర్ణబ్రహ్మద్వేషము కేంద్రీకరింపక పోవుట కేమయినఁ దావున్నదా? నన్నయ యిప్పటి నాగరకప్రపంచనాటకరంగమార్తాండాది బిరుదములఁ బ్రకాశించు నింద్రజాల మహేంద్రజాల మహామహోపాధ్యాయసోదరులవలె బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతర ప్రతికక్షాదక్షాధ్యక్షుఁడు గాఁడు. వంధ్యాపుత్రుఁడు మృగతృష్ణాజలస్నాతుఁడైనట్లుకాలమున బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరసమస్యలు జాతీయసభలు స్వకీయకులదంభ ప్రకటనలుఁ గల వార్తాపత్రికలు లేవు. కాన నాయఁడుగారు బ్రహ్మద్వేషము మహాత్మలయం దారోపించి యుపన్యసించుటలోఁ గల నిష్పక్షపాతము చదువరులే యోచింప సమర్థులు. కుకవియుఁ బండితంమన్యుఁడు నగువాఁ డెవ్వఁడైనను గాసటబీసటయను నిందకుఁ బాత్రుఁడు. ప్రతికవియు సుకవిస్తుతి కుకవినింద గ్రంథారంభమున వ్రాయుట ప్రాచీనసంప్రదాయముకాని కేవలశూద్రకవిత్వనిరసనమునకుఁగాదు.

సత్యదయాశౌచ విరహితుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడనియు స్వధర్మపరిగ్రాహియగు శూద్రుఁడు బ్రాహ్మణునికన్న శ్రేష్ఠుఁడనియు నా భారతమందే సర్వవర్ణాశ్రమాచారక్రమము నిర్ణయించిరికాని బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరసమస్యలతో భారతము వ్రాసియుండలేదు. నైతికదూరు లెవ్వరైనను గనిష్ఠమాత్రులని యుద్ఘాటించిరి. బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరస్పర్ధలు లేనికాలమున సారస్వతమందుఁ గూడ నిట్టి విభేదము లున్నవని చెతకులాడు పరిశోధనము స్వప్రసంగబలనిర్మాణసోపానమనుట కావంతయు వింతలేదు. "రంగనాథరామాయణము నింతవఱకుఁ బేరులోనికి రాకుండఁ జేసినారు, ద్విపదకావ్యము ముదిలంజ దిడ్డికంతయని నిందించినారు, అముక్తమాల్యద శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వ్రాయఁగా నల్లసాని పెద్దన వ్రాసినాఁడన్నారు, శ్రీకృష్ణదేవరాయలు బ్రాహ్మణభక్తి కలవాఁడని యచ్చటచ్చట వ్రాతురు, అందఱికి బ్రాహ్మణభక్తి యుండుట యొక సుగుణమని బ్రాహ్మణకవులు ప్రతిపుస్తకములో వ్రాతురు, ఎంతభక్తివిశ్వాసాలు చూపినను బ్రాహ్మణేతరకవులయం దాదరణ చూపరు" అనిరి. రంగనాథరామాయణము బ్రాహ్మణేతరోద్యమ మాచరణలో లేనికాలమున మఱుఁగుపడియుండ నిటీవల బ్రాహ్మణేతరనాయకులు బయలువెడలిన తర్వాతఁ బేరులోనికిఁ దెచ్చినట్లు ధ్వనించినారు. రంగనాథరామాయణమున కానాఁటి కెంతగౌరవము గలదో యిప్పటికి నాగౌరవము తగ్గలేదు. ద్విపదకావ్యమైనను మఱి యేకావ్యమైనను నెవరివ్రాఁతయైనను దానికిఁ గల విఖ్యాతి రచనానైపుణ్యమునుబట్టి యుండునుగాని కక్షలతో సంబంధించియుండునా? మొల్ల యాడుదియైనను బ్రాహ్మణేతరయైనను నామె వ్రాసిన రామాయణము నెవరు కాదనిరి? ఇది యసంబద్ధమని యోచింతురుగాక. ద్విపదరచన బహుసులభమగుటచేతనో మఱి యేసందర్భములలోనో ద్విపదకావ్యము ముదిలంజ దిడ్డికంతయనియు

ఆ. వె. అల్లసానివాని యల్లిక జిగిబిగి
ముక్కుతిమ్మనార్యు ముద్దుపలుకు
పాండురంగవిభుని పదగుంభనంబును
కాకుమానురాయ ! నీకె తగుర.

అనియు నల్లసానిపెద్దన యటునిటు నేడ్చె ముక్కుతిమ్మన ముద్దుగ నేడ్చె, భట్టుమూర్తి బావురని యేడ్చె ననియు నమవసనిసియనుప్రయోగమునకు

క. ఎమి దిని సెపితివి కపితము?
క్రమమెఱుఁగక యెఱ్ఱిపుచ్చకయ దిని సెపితో
వుమెతక్కయ దిని సెపితో
అమవసనిసి యనినమాట యలసనిపెదనా!

అనియుఁ దెన్నేటిరామలింగఁడు తిన్నాఁడాతట్టెఁడంత యనియు వాఁకిటికవి కోటి మాధవా! కిటికోటె యనియుఁ బింగళిసూరన్న నోటఁ బింగే పెడుదుకో, అనియు నిట్లు పెక్కులు వారివారి పరిహాసవశమున బ్రాహ్మణులను బ్రాహ్మణేతరులను బరిహసించుకొనిరి. అద్దాని నొక సిద్ధాంతముగఁ బ్రమాణీకరించి కేవల బ్రాహ్మణేతరనిందయని తలంచుట నాయఁడుగారి పొరపాటులలో నొకటి. ఆముక్తమాల్యదారచనయు మనుచరిత్రరచనయుఁ గొన్నిఘట్టములం దొకదాని నొకటి యనుకరించుచున్నట్లు కనిపెట్టి తదీయాస్థానకవియగు పెద్దన వ్రాయుటగాని సంస్కరించుటగాని జరిగియుండెనని యిప్పటి విమర్శకులు వ్రాసిరికాని యానాఁటి కవిపండితు లెవ్వరైన సూచించిరా? కాని యీవిషయము పూర్వాపరములు కవిశిఖామణులైన నాయఁడుగారు తెలిసియో తెలియకుండియో సెలవిచ్చినారు. మఱియు, కందుకూరి వీరేశలింగము వడ్డాది సుబ్బరాయఁడు వేదము వెంకటశాస్త్రి యనుచుఁ బైవారి పద్యాలవలె బ్రాహ్మణేతరకవుల పద్యాలు లేవనిరి. నాయఁడుగారు ప్రోత్సాహపఱచి తన యౌదార్యమును జూపుటలో నిర్వివాదమే కాని ప్రసంగమున వారియందుఁ జూపవలసిన గౌరవభావము లోపించినటుల ధ్వని గన్పడుచున్నది. ఎట్టి భావమున్నను వారి ప్రతిభావిశేష మాంధ్రదేశమునకు నూతనము గాదు. నాయఁడుగారు పై నుదాహరించిన భక్తివిశ్వాసా లనుమాట స్వవచనవ్యాఘాతమగునేమో? యని పాఠకు లూహింపవలసివచ్చును. కవిత్వ మనుభవపూర్వకముగాఁ జెప్పవలెనన్న బ్రాహ్మణేతరుఁడే చెప్పవలె? కవిత్వము సాహిత్యము సంఘముయొక్క జీవనము, ప్రజలయొక్క జీవనమే సాహిత్యము, సంఘములో నూటికి 2 శంతులున్న బ్రాహ్మణుఁడా కవిత్వము వ్రాయువాఁడు? నూటికి 90 మందియున్న బ్రాహ్మణేతరులే కవిత్వము వ్రాయవలెను. అల్లసానిపెద్దన కన్నులుమూసికొని కవిత్వము వ్రాసినాఁడు, కృష్ణదేవరాయలు కన్నులుతెఱచి వ్రాసినాఁడు, కాఁబట్టియే యాయనకృతియందు జాతిజీవనము పైకిఁ దీసికొనిరావలసిన బాధ్యత గలదు, కాఁబట్టి బ్రాహ్మణేతరకవులే పైకిఁ దీసికొని రావలెనని యుపన్యసించినారు. సత్కవితారచనకు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరనిర్ణయములు నధికజనసంఖ్యానిర్ణయములు నేలాకో యని పాఠకులకుఁ

దోఁచుటలోఁ దప్పులేదు. బ్రాహ్మణేతరుఁడే కవిత్వము చెప్పవలెనని సిద్ధాంతము చేయుట చాలఁ జిత్రము. కవిత్వ మొక కళ. దీనినిగూర్చి యనుభవవేత్తలు.

శ్లో. గాంధర్వంచ కవిత్వంచ దయా దాన శమాదయః
అభ్యాసేన నలభ్యంతే చత్వార స్సహజా గుణాః.

అని యనిరి. అనన ట్లది ప్రకృతి నైజశోభగాని కులమతములతో సంపుటీకరించునా? గాయకులుఁ గవులు వక్తలు సౌందర్యవంతులు భోగభాగ్యసంపన్నులు నన్ని తెగలలో నుండవచ్చును. మఱికొన్నికళలు వారసత్వపరంపరగా వచ్చును.

కవిత్వగాంధర్వములు దైవదత్తప్రసాదమునఁ దమంతఁ దామె ప్రసన్నత వహింపవలెను...కోయిలగానమున కెట్లవ్యక్తపరవశానందము గలదో యట్టి స్వేచ్ఛానుభవైకరసము సత్కవిత్వమందుఁ గలదు. ఇందులకుఁ గాదంబర్యాది గ్రంథరచనలు ప్రబలనిదర్శనములు. ప్రాచీన నవీనకవులలో నూటికిఁ గొంచె మెచ్చుతచ్చు 99 గురు బ్రాహ్మణు లుండుటం బట్టికాఁబోలు జనసంఖ్యలో నధికసంఖ్యాకులే కవిత్వమున కర్హులని రూఢిపఱచిరి. జనసంఖ్య యెంతయుఁ గవులతో నేకాలమందైనను నిండియుండదు. కాళిదాసాదులు సంస్కృతకాలమందును శ్రీనాథాదులు తెలుఁగుకాలమునను నాకాలపు జనసంఖ్యలో నక్షత్రములవలెఁ బ్రకాశించిరి కాని యందఱికిఁ బ్రాముఖ్యముగల్గినదా?...గాంధీ నెహ్రూలవంటి నాయకు లందఱు నగుదురా? కాన జాతీయజీవనవిధానమునకు సంబంధముగాని కవిత్వమునకు సంఘసంఖ్యాధిక్యమునకు సంబంధము లేదు. కవిత్వమనఁగాఁ బద్యములువ్రాయుట గాదు. ప్రహ్లాదాదుల భగవద్భక్తిపారవశ్యమువంటి సుఖానుభవము. దీనికిఁ దార్కాణముగ మన ప్రాచీనుల గ్రంథములు నానాఁటికి నవలెత్తికొనలుసాగి దశదిశలందు వ్యాప్తిం జెందుచున్నవి. కాన మానవులు జనసంఖ్యతోఁ బోట్లాడుటకు సంగ్రామము గావలెను. అట్టితఱి జనసంఖ్య లెక్కచూడవచ్చునుగాన మనవి వ్రాసినాను. మఱియు, అల్లసాని పెద్దన కన్నులుమూసికొనియుఁ గృష్ణదేవరాయలవారు కన్నులు తెఱచియుఁ గవిత్వము వ్రాసినారని వ్రాసినారు. ఇది వారివారి గ్రంథరచనను బట్టియే నాయఁడుగారు పలికియుందురు. ఆవిషయములు సహేతుకముగ నాయుఁడుగారు విమర్శించిన శిరసావహింతునని మఱిమఱి మనవిచేయుచున్నాఁడను.

---

## —* రైలుబండ్లలోని మఱుఁగుదొడ్లు *—

అన్నితరగతుల రైలుప్రయాణికుల బండ్లలోను మఱుఁగుదొడ్లుండును. వానిలోనే ప్రక్షాళనముచేసికొనుటకు నీరుండును. మలము వదలుటకు రైలుదిగువ నొక పెద్ద రంధ్రముండును. ప్రయాణికు లారంధ్రమునకు సూటిగా ముడ్డి నుంచి మలము వదలవలయును. కాని 3 వ తరగతి ప్రయాణికుల కీసంగతి తెలియదో లేక యేసుఖము కొఱకైయో కాని పెక్కుదొడ్లలో నారంధ్రములోఁ గాక మిగతప్రదేశములమీఁద మలవిసర్జనము చేయుచున్నారు. అందువలన నవి యితరుల కుపయోగించుకొనుటకసహ్యకరముగానుండును. ప్రయాణికుల కింతమాత్రపు తెలివి లేకపోవుట దురదృష్టము. ఈవ్యాసము చదివినవా రెల్లరును దోడివారలకుఁ జదివి వినిపించి వారు క్రమముగాఁ బ్రవర్తించునట్లు బోధింపఁగోరెదము. (ప్రకృతి)

చ. కరయుగ మంఘ్రియుగ్మము మొగం బురముర్ భుజముల్ ధరా
తిరముగ మోపి తత్పరత దేవుని సన్నిధి మేన గగ్గురుల్ [స్థలిన్
పరిపరిగాఁగఁ గన్గొనల బాష్పము లూర మదిం దదేకసం
స్మరణము మీఱ మ్రొక్కిన నమస్క్రియ తిర్పతివేంకటేశ్వరా!

చ. త్రికరణశుద్ధి నర్ఘ్యతతి దెచ్చి శిలాప్రతిమాదులందు వే
దకలిత మంత్రయుక్తి భవతాపనివారకమంచు నమ్మి పా
యక భవు షోడశోపచరణావృతిఁ దన్మయతన్ యజింప న
య్యకలుషవృత్తి యర్చయననాఁగద తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 305

చ. ఒడయఁడకాఁగ నీశుకళ నొక్కెడఁ జేర్చి మహోపచారముల్
పడగలు వీవనల్ గొడుగు పాదుక లందల మన్యయానముల్
బడిబడిగూర్చుచున్ స్తుతులు వాద్యము లాటలు పాటలుం దగన్
పడయు మహంబె సేవయన భాసిలుఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా! 306

ఉ. ఈశుఁ డసంగి తత్కలయె యేనన నట్టిఁడనైనఁ గర్మముల్
పాశపుఁ జుట్టుకోలున నిబద్ధుఁడనై పెడదారిఁ బట్టితిన్
దేశికు సత్కృపాప్తి గడిదేఱితి బంధము లూడెనన్న శు
ద్ధాశయ మాత్మవేదనమె యౌఁజుమి తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 307

ఉ. ఎన్నఁగలేరు నీమహిమ మిందఱుముఖ్యామరు లన్న నాకు మా
అన్న! తరంబె నిన్ బొగడ? అచ్యుత! మంగళవిగ్రహా! మహా
పన్నశరణ్య! దేవ! యని భావన తన్మయిగాఁగఁ దద్గుణా
భ్యున్నతిఁ జొక్కఁ గీర్తనమొ యొక్కటఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా!

చ. తన పరివారుఁ దాను నొకచక్కిఁ బ్రసన్నతఁ జేరి యీశు మే
ల్గొనములఁగూర్చి పాడుచుఁ బ్రిలుప్త పరేతరవృత్తులై ముదం
బున స్వరరాగతాళగతి బుద్ధి రమింప రసానుభూతిఁ జొ
క్క నదియుఁ గీర్తనంబె యనఁగాఁదగుఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా!

చ. అసదగు దృశ్యమెల్లనని యయ్యెడ వేసరి దృక్స్వరూపతన్
పొసఁగు పరాత్మ హృద్గతు విభున్ భువనేశ్వరు సర్వమూర్తిఁ ద
ద్రిసుఁడయి కాంచుచున్ సమవధాన మెసంగఁ దదేకవృత్తిమై
మసలుట చింతనంబు బుధమానిత! తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 310

చ. శమము దమమ్ము మున్నగు ప్రశస్తగుణమ్ములు గల్గి చిత్తవి
భ్రమము దొలంగి యర్థముల పాలికి వృత్తి మలంగనీక నే
మము తనుపారఁ దానె పరమంబగు తేజను బోధరశ్మిఁ బెం
తమ మగలించు నయ్యతఁడె ధన్యుఁడు తిర్పతివేంకటేశ్వరా!

ఉ. క్లేశములెల్ల నెల్లెడ వికీర్ణములై చనఁ గర్మభూవిపా
కాశయముల్ దలంగ మహితాశయుఁడై హతపాశబంధుఁడై
ఈశునిఁజేరు తా నగు నధీశుఁడు. మానితసర్వశాస్త్రసం
దేశితవృత్త మియ్యది సుధీనుత తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 312

## ఆశుకవిత్వము

ఉ. నాగరికత్వ మెచ్చెనఁట. నల్వురకెక్కినపిచ్చిగాక యీ
యాగ మదెట్లు మెచ్చనగు? ఆశుకవిత్వమటంచు నూరకే
ఊఁగెడువారె పూజ్యులఁట. ఉత్తయపాత్రపు మెప్పులొప్పె. ఏ
లాగున లాగ దీకలివిలాసము తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 313

ఉ. వ్రాసెడువాఁడులేఁడు. రసభావము లౌననువాఁడు లేఁడిఁకే
దోసము లెంచఁబోఁ డొకఁడుఁ, దుందుడుకొప్పఁగఁ బాడినంతనే
మీసలు లాగువారలఁట. మేలని పండితులం దెరల్చి యీ
మోస మెఱుంగరైరికద మూఢులు తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 314

ఉ. మాటలపద్ధతిం దొడరు మంచిరకంబుగఁ గొన్నిపద్దెముల్
తేటగ వర్ణనాంశములఁ దీరిచియుంచిన కొన్నిపద్దెముల్
పాటగఁ బాడుచుం నడుమఁ బట్టిన యక్కథలోని పేళ్ళటో
నాఁటిన నేఁటి కాశుకవినాఁదగెఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా! 315

చ. అడిగెడువాఁడు పండితుఁడొ, యౌననువాఁడు రసజ్ఞుఁడో? కృతుల్
నొడివెడువాఁడు గ్రంథములు నూటికిఁ గోటికిఁ దా రచించెనో?
ఎడ పెడ వాగు వాగు డిది యేటికి మెచ్చెదరయ్య? ఇంతత
ప్పుడుకవనమ్ము గూడ దనఁబోలదె తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 316

ఉ. కూడును గూడదంచనెడి గోడె మెఱుంగని సభ్యులైనచో
ఆడినదెల్ల నాటయగు. అట్టులె పాడినదెల్లఁ బాటయౌ.

పాడుకవిత్వ మిట్లు పరిపాటిఁ దలిర్చెడివేళ సత్కవుల్
వీఁడ జనింప నొక్కయెడ వేఁ్రలరె తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 317

ఉ. ఆకర మెట్లు లేనియెడ నాశుకవిత్వ మదేల? ఊళ్ళవే
ళ్ళేకుడుపాట పాడునతఁడే కవినాఁ దగు. మున్నుదిట్టు తి
ట్టేకళఁ దోఁపనీక యిఁకనెన్నియొ తిట్టెద నేనటన్నఁ బు
ల్లాకులలచ్చి మెచ్చఁ దగవౌఁగద తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 318

ఉ. నోటికివచ్చు శ్లోకములు నూఱులు రెండు పఠించిచూడ నే
ర్పా టరగంటకాలముగఁ బట్టెడు దానికి. నేఁటిపద్దెముల్
పాటొకయింతలేక బడ బాడ బడాబడమంచు మీఁటఁగఁ
పాటిలు మేటి కేటిపరిపాటియొ తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 319

ఉ. బుద్ధియు వాక్కుఁ గూడినను బుట్టుఁ గవిత్వము, గాక యిట్లసం
బద్ధపు మాటలాడెదరు పామరు. లా మఱుమాట లాడుచో
బద్ధులు గారె యొక్కయెడ? పండితులేనియు వేలువంద లీ
బుద్ధులనోట దొర్లుననఁబోలునె తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 320

ఉ. అద్దిర! కాళిదాసముఖులౌ కవివర్యులు లేరె? గ్రంథముల్
పద్దులుమీఱఁ గూర్పరె? నృపాలురు సభ్యులు నిచ్చ మెచ్చరే?
ముద్దుకవిత్వ మిప్పగిది మూఢు లహోయనఁ బాడరైరిగా
కిద్దశ నేఁటివారి కిడ నెంచిరొ తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 321

చ. గడియకు నూఱుపద్దెములుగాఁగఁ బొనర్చిరి, యాశుధారఁ జొ
ప్పడునవి సద్రసప్రచురపద్ధతి నెక్కొన నిల్చెఁగాక పే
రడఁగి చనంగ నయ్యెనె? మహామహు లప్పటివారొ వీరొ నే
ర్పడరఁ దలంపరాదె హృదయాళులు తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 322

ఉ. ఎన్నఁగడంగ నీల్గినవి యెన్నియొ చేరిన వెన్నియో, యెటో
ఎన్నిన నేమి? బొంకిన మతేమిఫలం? బెటు శూన్యమేకదా!
ఉన్నది లెక్క యొక్కటియు యాడినబిడ్డల లెక్కవోలె నేఁ
డెన్నిక గల్గెనే కవిత కీగతిఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా! 323

చ. ఇటులన నాశుధారయన నెయ్యదియంచు వచింతు రిందులో
తటుకునఁ గొంద. ఱాఘనులు. తత్పరతం గననొప్పు కావ్యముల్

పటురసహావభావములపట్ల నెటున్ దసలంగనీక యె
క్కటి నిడుపాతఱిఁ దివియగానగుఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా !

ఉ. ముండలపెండ్లిసేఁతవలె ముఖ్యులు మెచ్చనిదాట నూరకే
ఉండుటగాక సత్కవుల కోటమిగల్గునె దీన ? చేతగా
కుండియు యిట్లుపల్కుటని యూహఁ బెనంగుదు రొడ్లు. దేనికై
పండితవాక్కపశ్రితికిఁ బాల్పడుఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా ! 325

ఉ. అచ్చపుఁదెల్గు గాంచిరఁట. ఆదట సంస్కృత మబ్బునంట. పై
పెచ్చుగ మిశ్రకావ్యములఁ బేరును బెంపును గాంతురంట. హా !
అచ్చెరువయ్యె. వ్యాకరణ మయ్యెడ నియ్యెడ సున్నయంట. నేఁ
డిచ్చలచిత్తులా కవు ? లిఁకేమగుఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా ! 326

ఉ. పాండితి చెడ్డ నన్ గవిత పట్టెనటంచను. దాన భ్రష్టుఁడై
బెండుపురాణముల్ నొడువఁ బేర్కొను. అయ్యెడఁ జాలకున్నచో
దండి కృషీవలుండనను. దానఁ బరిశ్రమ మూనలేనిచో
నిండెను భక్తి దాసుఁడను నేననుఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా ! 327

ఉ. నమ్మినవారలున్నఁ గవనమ్మని పాడుటె కాక మంచిగ్రం
థమ్ము రచింపఁగం దెలియదా పరసత్త్వము? భట్టులట్టు లో
కుమ్మడిఁ గూర్చియుంచెదరొకో యనువారికి నుత్తరమ్ము దా
నెమ్మెయినిచ్చు ? సమ్మతిలు నెవ్వఁడు తిర్పతివేంకటేశ్వరా !

## —♦ కవిత్వము ♦—

చ. కలరు మహానుభావు లిలఁ గైతలఁగూర్చెడిపట్ల, నొక్కనిన్
తలఁచి మఱొక్కనిం దలపఁగాఁ జన. దిప్పటికేని నద్ది య
ట్టుల యనఁబోలు. ఐనఁ డకటాంకులు కొందఱు కావ్యపాకవృ
త్తుల వికలత్వమందుటయుఁ దోఁచెడిఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా !

చ. మును కవు లెల్లశాస్త్రముల ముచ్చటలం దనివోక కాంచి పె
క్కు నియతు లొప్పఁ గావ్యములఁ గూర్చిరి. నేఁ డిరుమూఁడుపొత్త
కని నడివారు వారివలె ఖ్యాతివహించెదమన్న నేతొడుల్ [ముల్
కనుపడకున్నె ? పండితులు కాంతురె తిర్పతివేంకటేశ్వరా ! 330

కం. గురిజాలకు మీర్ వచ్చిన
తరువాతఁగదె పలనాడుతాలూకా దు
శ్చరితుల మదము లడంగుట
సరవిం దగు దండనములు సల్పుటవలనన్. 19

ఉ. తక్కటియూళ్ళ సంగతులు తథ్యము సెప్పఁగఁజాలఁగాని బల్
నిక్కుచుఁ బెద్దపిన్న గననేరక మత్తిలి జానపాదునం
దెక్కుడుమందియుండ నొకరిద్దరి క్రొవ్వు లడంగియుండుటల్
నిక్కముగా నెఱుంగుదును నేఁ బులివర్తికులాబ్ధిచంద్రమా! 20

శా. ఆ యానందసమాజమందు విధిమై నాస్థం బ్రవేశించునాఁ
డే యారంభముగాఁగ నేగి రహి మీ రేప్రొద్దునన్ బత్తిమై
ఆ యీశుం గొనియాడు చొక్కప్రహారం బానందముంబొందరో
క్కో యానందసమాజసంజ్ఞ యగుఁబో యోగ్యంబనన్ భూజనుల్.

ఉ. శాస్త్రిలటంచు వాడఁబడు భూసురవర్యులు చూడఁబడ్డచో
శాస్త్రులవారు రండనుచుఁ జాల నయంబునఁ గొంచుఁబోయి త
చ్ఛాస్త్రిముఖాబ్జనిర్గళిత శాస్త్రవచస్సుధ గ్రోలి యాపయిన్
వస్త్రముఖప్రదానముల వారల మీరలు తన్పుచుండరే? 22

చ. ఇహమునఁ బాపముల్ సలుపు నెంతటివానినినైనఁ బట్టి మీ
రహమిక నోవఁ గొట్టి మఱి యంఘ్రుల సంకెళు లంటఁగట్టి బ
హ్వహములు శిక్షవేయుటయె యద్యోడి సాక్షి పరంబునందునన్
దహనునిపాలుసేయుదురు తప్పక పాపమునన్న దానికిన్. 23

ఉ. బీదలమీఁద మీకుఁగల ప్రేముడిపెల్లున వారిఁ దన్పఁగన్
సాధనమెద్దియంచు మదిఁ జాల విచారముచేసి చేసినా
రేదియొ పేరుఁబెట్టి మహ మివ్విధి. అవ్విధిఁ గాకయున్నచో
బీదల కేల యన్నమును బెట్టుదు రేనుదినంబు లచ్చటన్ ! 24

తే. గీ. కూరగాయల కీప్రక్కఁ బేరుఁబొంది
ఉన్న దాచేపలింగూడ మున్న మీరు
ఘనత గురిజాల సల్పినకార్యమునకు
తెలుగువడకుండ నయ్యావి దొరకవఁటగ ! 25

తే. గీ. బండ్లతోడను గొనిపోవు ప్రజలకేని
కూరగాయలు దొరకు నాయూరఁ జూడ,
ఎన్ని బండ్లకు నింపిరో యేమొ కాని
దొరకలేదని విన్నంతఁ దొడరె వింత. 26

ఉ. కాయలుఁ గూరలుం దఱుగుకానియటుల్ పరిశీలకుండవై
పాయసమాదిగాఁగలుగు పంచవిధాన్నము వండఁజేసి యే
సాయములేక యొక్కఁడవె సత్రము బాగుగ సాగఁజేయ నీ
కే యటఁ జెల్లెఁగాని యిఁక నెవ్వరు రాఘవరాయ! తాదృశుల్?

ఉ. ఎప్పటి కొక్క పండితుని నింట వసింపఁగఁజేసి వారిచే
చెప్పఁగఁబడ్డ గాథలను జేతులు మోడ్చి కరంబు భక్తిమై
తప్పక వించు నన్నమిడి ధాత్రిసురేంద్రులఁ దన్పు మిమ్ములన్
చెప్పియె చెప్పనౌ నొరుల శ్రీకర రాఘవరాట్సుధీమణీ! 28

మ. రహిఁ దాచేపలిలోన మీర లతుల ప్రజ్ఞావిశేషంబులన్
తహసీల్దార్పని చేయుచుండి మిగులన్? ధర్మాధ్వసంచారులై
బహువారంబులు నన్నదానములచే బ్రాహ్మణ్యులం దన్పరే?
అహాహా! రాఘవరావుపంతులు! జగత్ఖ్యాతంబు మీనామమా. 29

కం. లలి నానందసమాజం
బిల సన్వర్థంబుఁజేయ నీరలకే కా
కలఁతిజనంబుల కగునొకొ
చలపతిరాయాభిధాన సజ్జనవర్యా! 30

కం. తొలిపలుకు లెపుడు చదివితొ
ఎలమి బియేక్లాస్పరీక్ష యెపు డయితొ కా
తెలియక యబ్బురపడెదన్
చలపతిరాయాభిధాన సరసవరేణ్యా! 31

అని ప్రత్యుత్తరము వ్రాసితిని. అది చూచినదిమొద లవ్వార లస్మత్సమావేశము నభిలషించుచుండిరి. గురిజాల కరుగుటతోడనే యర్హ గౌరవము వ్యక్తీకరించి యష్టావధానము చేయించిరి. అల్పు లనేకు లారంభించి యవధానముల విలువ తగ్గించిరి. కాని శతావధానమునకే కాక యష్టావధానమునకుఁగూడ నప్పు డత్యంత గౌరవముండెడిది. ఆయవధానముల రీతియే వేఱు. అవధాను లాంధ్రమందే కాక

సంస్కృతమందుఁగూడఁ జాల ప్రజ్ఞ గలిగి యుండెడివాఁడు. ధారణాశుకవిత్వములు ధారాళముగాఁ గలిగియుండెడివి. ఇన్ని ప్రజ్ఞ లుండవలయును గనుకనే యెవరికో యొకరికిఁ దప్ప నందఱకును నవధానులగుట కలవి యయ్యెడిదికాదు. ఇందువలన నీప్రాంతమున నే నొక్కఁడనే యష్టావధానిప్రథ నందియుంటిని. అష్టావధానమే కాదు. శతావధానముగూడఁ జేయుచుంటిని. కాని శతావధానిననిమాత్రము చెప్పికొనుటకు సాహసింపను. శతమునకు సరిగాఁ బాదపాదముఁ బ్రత్యేకించి చెప్పి యంత్యమున నన్నిపద్యములుఁ జదివినప్పుడే శతావధానిగాని యంతపర్యంతము కానని యస్మదభిప్రాయము. అయ్యభిప్రాయముతోనే పంచవింశతిఘంటాకవిత్వమనియుఁ ద్రింశద్ఘంటాకవిత్వమనియుఁ జెప్పుచు, అష్టావధానముమాత్ర మవలీలగాఁ జేయుచు వచ్చితిని. అట్లు చేయుచుండుటచే నన్ను లాపేర వాడుచు వచ్చిరి కాని యేనుమాత్ర మెందును వ్రాసికొనెడివాఁడనుగాను. అభినవసరస్వతి యారంభదశయందైనను నగ్రపత్రమం దష్టావధానియని ముద్రాపకులగు దాసు కేశవరావుగారు తగిలించిరికాని స్వలిఖితము కాదు. అష్టావధాన మప్పటి కట్టిగౌరవముతో నుండుటంజేసియే యాఫీసరు లది చేయ నభిలషించిరి. ఏను జేసితిని. అంతియే కాని కాశిరాజు గోపాలకృష్ణయ్యగారు కళవళపడినట్లుమాత్రము కాదు. అంత గోపాలకృష్ణయ్యగా రవలిపక్షమున నాత్మబంధువుల శిక్షింపింపఁజేయు యత్నమణుమాత్రము లేకపోయినను నధికారి యానేర మవ్వారు చేసియే యుండిరని యభిప్రాయపడుటచే వకీళ్ళఁబెట్టి వాదింపించియుఁ బ్రత్యక్షముగాఁ గానున్నను నాయాయి మిత్రుల ద్వారమున నాత్మాధిక్య మాయనకు నివేదించియు స్వవచశ్చాతురి సర్వత్ర యుపయోగించియుఁ గేసు కొట్టివేయించెను. కొట్టివేసిన పదంపడి కోపము పట్టలేక యస్మదగ్రజుఁగూడ నవమానితుఁ జేసితీరుదునని యక్కడక్కడ నభివ్యక్తము చేయుటయే కాక యన్నను నన్నును నాక్షేపించుచు దూషింప దొరకొనియెను. బందీకృతులగుపర్యంతము బంధుగులనే నిందించుచుఁ బరమమిత్రుఁడుగా నున్న గోపాలకృష్ణయ్య పరమశత్రువుగా మారిపోయెను. అంతపర్యంతము నాయనకును నాకును గల యత్యంతమైత్రి బాపట్ల డిస్ట్రిక్టుమునసఫుకోర్టు ప్లీడరులును భాగ్యవంతులును నగు బ్రహ్మండము బాపయ్యగారిపేర నేను వ్రాసిన

—♦ బ్రహ్మాండము బాపయ్యగారికి వ్రాసినయుత్తరము ♦—

ఆ. ఆర్య! రాజకీయకార్య మొందుండంగ రెండువత్సరములక్రింద నన్నుఁ
గూడి కాశిరాజు గోపాలకృష్ణయ్య యేగుదెంచె మీదులోఁగిటికిని-

క. తహసీలుదారు నాఁడే
రహిఁ జీరాలను వసింప రయమున మే మా
అహామున నచ్చటికిం జని
గ్రహపత్యస్తమయవేళఁ గ్రమ్మఱ రామే? 2

క. అరుదెంచి మఱుదినంబున
కరుణామతి మీరు మమ్ము గట్టిగ నిలుపన్
పరమానందంబున సం
భరితంబగు మదిని నుంటి మాదిన మెల్లన్. 3

సీ. పొద్దుపొద్దున మీరు పురికిఁ బచ్చినదిశ
మీ పొలా లన్నియుఁ జూపరో కొ ?
గోపాలకృష్ణయ్య గొప్ప దావా యొండు
గెలియుట వ్రాయఁడే యల వకీలు ?
మీరు మేమును గూడి పేరిమి సాయాహ్న
మొగి షికా ర్పోలేదె యూరుఁజూడ ?
డిస్ట్రిక్టుమునసపు శీనిమైఁ గూర్చుండి
పిలువలేదొకో. మోయి కెలమి మనల ?
పిలిచి నన్ జూపి యెవరన్నఁ బ్రీతితోడ
అనరె యష్టావధానియం చనఘ! మీరు ?
దయను జేయింతె మష్టావధాన మిచట
నని వచింపరె వార లయ్యవసరమున ? 4

క. అది విని నను మీ రడుగఁగ
అద నిది కా దేగవలయు నని నే ననసే
వదలం జాలక స్నేహా
స్పదుఁడౌ గోపాలకృష్ణ సచివశ్రేష్ఠున్ ? 5

క. తదుపరి మీతో ననసే
సదమలహృదయా! త్వదీయసన్నిధి కెపుడో
వదలక చనుదెంచెద న
ప్పొదవెడి, అష్టావధాన మొనరుచు టనుచున్ ? 6

క. ఏకా గోపయ నాచే శ్రీకరమగు గ్రంథ మొకటి చేయించెను, తా
నే కృతి పొందెనటంచును మీ కేఁ జెప్పంగలేదె? మీర్వినలేదే?

క. పలువ్యాపారంబులలో మెలఁగెడి మీబోంట్ల కిట్టి మిక్కిలివార్తల్
లల్జ్ఞాపకముండవటం చెలమిని వ్రాసితిని దోస మెంచకుఁడాత్మన్.

అను లేఖ వ్యక్తము చేసెడిని. అట్టిస్నేహితుఁ డట్లగుట కాత్మను రోసి,